

Bin är bra husdjur för växtodlare

Thorsten Rahbek Pedersen, Jordbruksverket

Honungsproduktion kan ge en bra sidoinkomst. Om du odlar grödor med behov av pollinering får du en extra bonus. Honungsbin kan ge högre skördar och bättre kvalitet i bland annat raps. Ekologiska lantbrukare har ett extra stort behov av bra ekosystemtjänster som pollinering. Arbetsbehovet i biodlingen passar bra på ett lantbruk utan djur på slättbygden.

Det finns ett sug efter svensk honung och det behövs många fler biodlare. I dag täcks hälften av Sveriges honungsbehov av import. Av den ekologiska honungen är 80 procent importerad. Samtidig har vi en situation där många av våra grödor inte pollineras optimalt vilket ger både sämre skörd och kvalitet.

Tidigare hade man några bisamhällen på många lantbruk, men i dag är det tyvärr ovanligt att kombinera lantbruk och biodling. Biodling är dock en produktion som skulle kunna passa mycket bra på många svenska växtodlingsgårdar. Det krävs inga större investeringar för att börja med biodling och det finns bra och gratis rådgivning att få från biodlingsorganisationerna. Som lantbrukare är du dessutom van vid regelverk och bestämmelser och du har förmodligen släp eller vagn så du vid behov kan flytta bisamhällena.

Ekologiska lantbrukare har ett extra stort behov av binas ekosystemtjänster. En bra pollinering i bland annat raps kan i viss mån kompensera för att man inte har samma tillgång till gödsel- och växtskyddsmedel som i konventionell odling.

Högre skörd med pollinering

I raps och rybs kan bina ge en skördeökning på 10–20 procent samt en högre oljehalt och en jämnare mognad. I åkerbönor kan bin och humlor höja skörden med cirka 25 procent och ge en snabbare och jämnare mognad. Bin och humlor har avgörande betydelse för skörden av klöverfrö. De höga priserna på ekologisk raps, åkerböna och klöverfrö ger ett stort incitament för att öka skörden. Läs mer om pollinering på www.jordbruksverket.se/pollinering

Arbetsbehov och arbetstopp

Tabell 1 visar att arbetsbehovet per samhälle minskar ju fler samhällen du har. Det är minimisiffror som förutsätter moderna kupor, bekämpning av varroakvalster med Apistan och ett par års erfarenhet. De första 1–2 åren kommer arbetet sannolikt att ta längre tid tills du har lärt dig de viktigaste rutinerna i biodlingen. Apistan är inte heller tillåtet i ekologisk biodling. I stället används organiska syror i kombination med olika skötselsåtgärder.

Skötseltiden per samhälle är ungefär densamma oavsett om du har 10 eller 100 samhällen. I skattnings- och slugningsarbetet finns det däremot storleksfördelar. Där kan dyrare utrustning göra att det går väsentligt fortare. I tabell 1 antas biodlaren med 100 samhällen ha en utrustning som gör att han kan skatta och slunga 40 kg honung per timme, medan biodlaren med 10 samhällen enbart kan skatta och slunga 10 kg honung per timme.

Tabell 1. Arbetsbehov per bisamhälle per år, minimisiffror. Efter uppgifter från Mats Mellblom, LRF.

Antal samhällen	Arbetskraftbehov, timmar per samhälle och år	Arbetskraftbehov, timmar totalt per år
10	4,5	45
50	2,5	125
100	2,25	225

Arbetstopparna kommer när de viktigaste grödorna blommar och i samband med varroabekämpning och vinterutfodring. När höst- eller våroljeväxterna blommar måste du sätta på extra lådor med ramar som bina kan fylla med honung. När oljeväxterna har blommat över måste du skatta och slunga honungen direkt, annars kristalliserar den i ramarna. Honung från vitklöver och åkerböna kristalliserar inte, men bina behöver extra lådor när grödorna blommar i juni och juli månad. Rödklöver ger sällan honung.

I juni och juli månad är det också en del tillsyn av bisamhällena. I slutet av juli eller början av augusti är det dags för sluskskattning, varroabekämpning och vinterutfodring om du inte satsar på produktion av ljunghonung eller honung från vilda, senblommade växter. Detta är ganska vanligt i mellan- och skogsbygden men ovanligt på slättbygden. Arbetstopparna för biodlare på slättbygden är med andra ord främst efter vårbruket och innan spannmålskörden vilket passar de flesta växtodlare bra.

Ekonomi

Ett bisamhälle kostar cirka 1 500 kr, sedan tillkommer kostnader för kupan och övrig utrustning. I genomsnitt får man i Sverige 30 kg honung per samhälle, men en duktig biodlare i södra eller mellersta Sverige kan få mellan 50 och 60 kg honung per samhälle. Svensk Honungsförädling AB betalar år 2010 mellan 31 och 32 kr per kg honung. Om du säljer direkt till butiker eller konsumenter eller marknadsför så kallad sorthonung (till exempel klöverhonung, ängshonung eller ekologisk honung) kan du ta ut ett mycket högre kilopris. Men det innebär också merarbete och extra kostnader.

Hur kommer jag i gång?

Sveriges Biodlares Riksförbund (www.biodlarna.se eller tel 0735-233 100) och Biodlingsföretagarna (www.biodlingsforetagarna.se) hjälper nya biodlare att starta produktionen. Här kan du få bra hjälp med de praktiska frågorna.

Mer information om ekologisk biodling

Du kan läsa mer om regelverket för ekologisk biodling på Jordbruksverkets webbplats www.jordbruksverket.se/annesomraden/djur/binochhumlor/ekologiskbiodling

Jordbruksverket har också givit ut en broschyr om hur du kan bekämpa varroakvalster i ekologisk produktion:

- [Varroabekämpning med ekologiska metoder - Jordbruksinformation 10-2001](#)

Jordbruksverket planerar en kurs om ekologisk biodling till hösten.